

Podklad Asociácie priemyselných zväzov a dopravy

Dopady vojny na hospodársku a sociálnu situáciu na Slovensku

A. Dopady vojny na jednotlivé sektory priemyslu

Krízová situácia na Ukrajine priniesla a stále prináša pre priemysel Slovenskej republiky ďalekosiahle dôsledky, ktoré sa prejavujú už v súčasnosti. Nižšie uvádzame konkrétne problémy z aplikačnej praxe, ktorými sa spoločnosti musia zaoberať, rozdelené podľa oblastí priemyslu.

1. AUTOMOTIVE

- Dodávateľský reťazec je komplikovaný a závislý od tej ktorej automobilky. **Dochádza k častým prerušeniam dodávok**, pričom je ťažké pomenovať zdroj problému. Problémy spôsobujú **výpadky v základných surovinách, materiáloch a komponentoch, ktoré sú na začiatku reťazca** (kovy, plasty, plyny...). Tento nedostatok sa následne prenesie pozdĺž dodávateľského reťazca a spôsobuje výpadok.
- **Vo viacerých krajinách došlo k regulácii cien energií pre jednotlivé skupiny odberateľov**. Pokiaľ majú naši výrobcovia (dodávatelia ale aj finalisti) fungovať v takomto prostredí a byť konkurencieschopní, je **potrebné riešiť reguláciu cien energií aj na Slovensku**. Pokiaľ sa tak nestane, je ohrozená ich konkurencieschopnosť a takýto stav zakladá riziká do budúcnosti, nakoľko v takejto situácii je ohrozené prideľovanie nových projektov, ktoré znamenajú pre naše výroby a ekonomiku budúcnosť.
- Dôležitou skutočnosťou ostáva, že **firmy stoja, neprodukurujú, ale fixné náklady aj naďalej nabiehajú** (odpisy, energie, zamestnanci,...) a je otázkou do kedy tento nepomer firmy vydržia.
- Dodávateľský reťazec v uvedenom odvetví je mimoriadne zložitý, preto je ťažké odhadnúť celkový vývoj a následky. Ako **najvypuklejšia oblasť sa v tejto fáze javí výroba a dodávanie káblových zväzkov**, ktoré sú nevyhnutné pri každej výrobe automobilu. V roku 2010 sa uskutočnil presun firiem zameraných na výrobu káblových zväzkov na Ukrajinu z Rumunska, preto vzniká problém pre spoločnosti, ktoré tam majú dodávateľov. Existujú snahy vrátiť sa späť na SR, ale otáznym je presun z časového hľadiska. Preto sa javí ako **vhodné, podporiť zo strany štátu takýto presun vhodne zvolenými prostriedkami**.
- Spoločnosti v oblasti automotive tiež reagujú na možné problémy s dodávkami plynu a samy **iniciujú využívanie bioplynu**, ktorý umožní asi 10% úsporu. Z uvedeného dôvodu, by bolo **vhodné vykonať**

zo strany štátu určité opatrenia, aby bola závislosť na plyne z Ruskej federácie znížená, napr. formou podpory využívania iných zdrojov.

2. HUTNÍCTVO

- Vplyvom vojny na Ukrajine došlo v niektorých firmách tohto sektora k **výpadku ich predaja na ukrajinský a ruský trh, čo predstavuje zároveň veľkú časť ich produkcie.**
- Príkladom sú Slovenské magnezitové závody, a.s., Jelšava, kde výpadok ich predaja na trh Ukrajiny a Ruska predstavuje 1/3 ich produkcie. Zároveň majú na Ukrajine v súčasnosti vplyvom vojnového stavu ťažko vymožiteľné pohľadávky vo výške 1,75 mil. eur. Je potrebné upozorniť aj na skutočnosť, že v prípade, že by firma nemala k dispozícii zemný plyn ako technologické palivo, znamenalo by to úplné zastavenie výroby a ohrozenie ďalšej existencie firmy.
- U firiem v uvedenom sektore, ktorých technologický proces je energeticky náročný, **pokračujúci rast cien energií a s tým súvisiaci rast cien ostatných vstupov spôsobil enormný nárast ich výrobných nákladov.**
- Takýto výrazný pokles produkcie na strane tržieb a výrazný rast nákladov nie je bez adekvátneho znižovania počtu zamestnancov dlhodobu udržateľný a v budúcom období to môže mať negatívny dopad na už v súčasnosti vysokú nezamestnanosť napríklad v regióne Gemeru. Zatiaľ firmy k znižovaniu stavu zamestnancov nepristúpili, avšak na predídenie tejto situácie je potrebné prijať rýchle a aktívne opatrenia zo strany štátu.
- Pri obnove opätovného, hoci výrazne zníženého odbytu na trh Ukrajiny, tieto firmy pociťujú zároveň výrazné **problémy so zabezpečením železničnej prepravy.**
- Taktiež majú Slovenské magnezitové závody, a.s., Jelšava v blízkosti slovensko-ukrajinských hraníc na ukrajinskej strane v železničných vagónoch tovar za takmer 100 tis. eur, ktorý bol vo februári pred vypuknutím vojnového konfliktu expedovaný do Ruskej federácie, avšak boli nútení prepravu do Ruska zastaviť (vplyvom poškodenia železničnej infraštruktúry) a transportovať ho späť smerom na územie SR. Napriek viacerým urgenciám (Ukrajinské železnice, Generálny konzulát SR na Ukrajine) sa im tento tovar doteraz nepodarilo dopraviť späť na územie SR.

3. STAVITEĽSTVO

- **Odchod štátnych príslušníkov Ukrajiny má negatívny vplyv a násobí už aj tak dlhodobý nedostatok pracovníkov v stavebníctve,** čo ešte zhoršuje výkonnosť stavebných firiem. Situácia sa dynamicky vyvíja, preto je ťažké odhadovať počty, ale pracovalo sa s predpokladom, že odíde ďalších minimálne 50 % Ukrajincov, čo je cca 5000 zamestnancov. Časť ukrajinských pracovníkov pracuje v Slovenskej republike v stavebníctve dlhodobu, mnohí z nich tu zanechávajú svoje manželky a deti, a to bez príjmov. Zamestnávateľia týmto pracovníkom vo väčšine prípadov garantujú pracovné miesta po ich návrate, alebo im poskytujú platené či neplatené voľno. Niektorí zamestnávateľia sa rozhodli

dobrovoľne vyplácať týmto rodinám 1/3 – 1/2 mzdy na krytie životných nákladov. **Pre takéto prípady by bola vhodná refundácia nákladov zo strany vlády SR.**

- Vojnový konflikt na Ukrajine nepriamo spôsobil ďalšie negatívne vplyvy na slovenské stavebníctvo, ktorými sú **pokračujúci dopad skokového nárastu cien rozhodujúcich stavebných materiálov** spojený s ich nedostatkom. Presnejší vývoj cien materiálov je uvedený v materiáli 1 (2).

4. STROJÁRSTVO

- Hoci strojárské podniky nateraz disponujú potrebnými dodávkami materiálov, rovnako ako v stavebníctve komplikuje situáciu **rast cien energií a materiálov**, ktorý predražuje výrobu. V prípade materiálov je najvýraznejšie citeľný vplyv rastu cien na cenu ocele a plechov.

5. ELEKTROTECHNIKA

- Zásadným problém sú **chýbajúce čipy v niektorých výrobách**. Tento problém konflikt na Ukrajine ďalej výrazne prehĺbuje. Z dodávateľských reťazcov v dôsledku vojny vypadli dodávky neónu z Ukrajiny ako jedného z rozhodujúcich komponentov pri výrobe čipov. Obmedzená dostupnosť kľúčových výrobných komponentov (vrátane neónu) znamená veľkú prekážku pri uspokojovaní dopytu po autách, počítačoch, respektíve akejkoľvek inteligentnej elektroniky.
- Obdobne ako v predošlých odvetviach priemyslu, **pretrvávajúcim problémom zostáva aj neustále zvyšovanie cien energií a materiálov.**

6. DOPRAVA

- Kvôli zvýšenej potrebe prepravy obilia a potravinárskych produktov z čiernomorských prístavov Ukrajiny po železnici **apelujeme na vládu o urýchlenie a zjednodušenie colných konaní na železničných hraničných priechodoch** v Čiernej nad Tisou a Maťovciach **a zároveň žiadame posilnenie personálneho stavu zamestnancov colnej správy a finančnej polície**. Zásadnú zmenu však treba vykonať v režime fungovania hraničnej polície, ktorej procedúry pri vybavovaní osobných vlakov významne blokujú prechodnosť pohraničnej trate pre nákladnú dopravu. Na slovenskej hranici sa pohraničná kontrola vykonáva priamo na hraničnom bode na trati, pričom počas tejto kontroly je zastavená nákladná doprava po normálnom aj širokom rozchode. Pre porovnanie na maďarskej strane, ktorá je rovnako vstupnou krajinou do Schengenského priestoru ako Slovensko, sa kontrola hraničnej polície vykonáva nie na hraničnej línii, ale až v žst. Záhony a nie je tak počas nej blokovaná trať a nákladná doprava bez problémov premáva. **Žiadame bezodkladné zrušenie blokovania trate nelogickými procedúrami hraničnej polície.**
- **Alternatívami v prípade výpadku ruskej aj ukrajinskej produkcie sú dovozy cez jadranské a baltické, prípadne aj severomorské prístavy.** Budú však narážať na rovnaký akútny nedostatok vozňov ako je už dnes pri prepravách obilia z Ukrajiny. **Riešením je okamžitá podpora multimodálnej dopravy, podpora**

na nákup univerzálnych vozňov pre multimodálnu prepravu ako aj multimodálnych jednotiek na prepravu sypkého, kusového tovaru ako aj na prepravu pohonných látok. Takéto multimodálne jednotky nájdu svoje uplatnenie aj po skončení ukrajinskej vojny, pretože je to smer vývoja dopravy, ktorý EÚ podporuje v rámci Green dealu.

- Okrem týchto negatívnych dopadov, **na železničnú dopravu bude mať zásadný vplyv aj očakávaný ďalší rast cien elektrickej energie**, na ktoré by mala byť vláda SR schopná reagovať v záujme podpory železničných prepravcov. **Jedným z čiastočných riešení je úplné zrušenie platieb za TPS od januára 2023 v cene elektriny nielen pre železničný sektor, ale aj pre lanové dráhy a mestskú dopravu jazdiacu pod trolejovým vedením.** Za uplynulé roky zaplatili železniční dopravcovia na ekologickej dani (TPS) do Environmentálneho fondu stovky miliónov eur. Štát teda peniaze na podporu ekologickej železničnej dopravy má, nasporili si ich samotní železniční dopravcovia, a tak má z čoho podporiť cenu trakčnej energie pre železnice.

7. ZASIELATEĽSTVO a DORUČOVATEĽSTVO

- V uvedenej oblasti sa výrazne pretrváva **problém poisťovníctva a poisťovania prepravy** (s odvolaním na vis major - vyššiu moc), pretože na poisťovne, vzhľadom na vzniknuté riziko, prepravu prestávajú poisťovať. Uvedené prináša neúnosnú situáciu pre prepravné spoločnosti. Tento problém je zásadný pre celé Slovensko, pretože ak sa rozhodnú spoločnosti neniesť riziko a napr. neprepravovať tovar ani cez Bielorusko, tak **presmerovať tovarové toky budované roky bude extrémne náročné. Táto situácia prinesie zásadné navýšenie ceny prepravy**, čo sa v konečnom dôsledku pretaví do cien tovarov pre všetkých spotrebiteľov.
- Pre prepravné spoločnosti, ktoré zabezpečovali prepravy na Ukrajinu prípadne ďalej cez Ukrajinu, predstavuje vojna **zásadné zníženie objemov, zvýšené finančné a aj časové nároky na preverovanie zoznamov tovarov a spoločností, na ktoré sa vzťahujú meniace sa sankcie.**
- Doposiaľ nevyriešeným problémom zostáva návrat prázdnych kontajnerov (po vykládke tovaru) do Ruska, lebo za ich skladovanie vznikajú poplatky. Na druhej strane, novovzniknutým problémom sú **nedostatočné kapacity na prepravy vo vývoze obilia z Ukrajiny na Slovensko a cez Slovensko. Za potrebné považujeme niekoľkonásobne (asi 3x) zvýšenie priepustnosti východnej hranice na Slovensku** pre nákladnú dopravu a s tým súvisiace posilnenie colných úradov, fytosanitárnych tímov atď.